

ความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลในอาเซียน : ความท้าทายและความคาดหวัง

โดย น.อ.วชิรพร วงศ์นครสว่าง ผอ.กวมศ.ฝวก.ยศ.ทร.

ความนำ

เรากำลังมองเห็นระเบียบโลกที่เกิดขึ้นหลังสงครามเย็นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทั้งด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา มรดกจากความเป็นอาณานิคม และเผ่าพันธุ์ ซึ่งทำให้โครงสร้างใหม่ของภูมิภาคกำลังวิวัฒนาการจากโครงสร้างในยุคสงครามเย็นไปสู่โครงสร้างที่มีกรอบหลากหลาย จากโครงสร้างของความมั่นคงรูปแบบดั้งเดิมซึ่งเกี่ยวข้องกับอุดมคติทางทหารในภาพรวม ไปสู่โครงสร้างของความมั่นคงรูปแบบใหม่ซึ่งให้ความสำคัญต่อประเด็นทางเศรษฐกิจตลอดจนประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น วิวัฒนาการทางโครงสร้างของภูมิภาคดังกล่าวนอกจากจะขึ้นอยู่กับรัฐต่างๆในภูมิภาคแล้ว ยังขึ้นอยู่กับนโยบายและบทบาทของตัวแสดงหลักนอกภูมิภาคที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น และอินเดีย ด้วยเหตุที่ทะเลมีความสำคัญต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กล่าวคือครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ ๘๐ ดังนั้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการเมืองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงล้วนได้รับอิทธิพลซึ่งเกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเลทั้งสิ้น เศรษฐกิจของโลกในปัจจุบันถูกเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนและต้องพึ่งพาการค้าทางทะเลอย่างยิ่งยวดเพื่อให้งานขนส่งพลังงาน วัตถุดิบ และผลผลิตจากอุตสาหกรรม เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เกาะและคาบสมุทรต่างๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งตั้งคร่อมอยู่ระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดีย กลายเป็นเส้นเลือดใหญ่หรือเส้นทางคมนาคมทางทะเล (Sea Lines of Communications; SLOCs) หลักของการค้าทางทะเล การที่จีนและอินเดียยังคงมีเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและเติบโตอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การค้าทางทะเลผ่านเส้นทางคมนาคมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่องแคบมะละกาและสิงคโปร์มีแนวโน้มสูงขึ้นตามลำดับ รัฐที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่และรัฐชายฝั่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงล้วนมีส่วนได้ส่วนเสียในการสร้างความปลอดภัยให้แก่เส้นทางการเดินเรือผ่านภูมิภาค การขัดขวางเส้นทางการเดินเรือผ่านภูมิภาคด้วยวิธีการใดๆย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเลอีกประการหนึ่งคือการบังคับใช้กฎหมายในทะเลอย่างมีประสิทธิภาพและการดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยในทะเล โดยมีสิ่งท้าทายคือการรักษากฎหมายส่วนหนึ่ง การรักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่ง และการคำนึงถึงสวัสดิการของมนุษย์อีกส่วนหนึ่ง

การตอบสนองต่อข้อห่วงใยด้านความมั่นคงทางทะเลในปัจจุบันอย่างประสบผลสำเร็จภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก ไม่อาจจัดการได้โดยรัฐชายฝั่งรัฐใดรัฐหนึ่งในภูมิภาคตามลำพัง เพราะประเด็นความมั่นคงทางทะเลทั้งหลายมีลักษณะข้ามชาติอยู่แล้วตามธรรมชาติ มันจึงต้องการความร่วมมือที่มีลักษณะบางประการระหว่างรัฐสมาชิกของอาเซียน และต้องการ kujera โดยมิกลไกที่ดี ด้วยเหตุดังกล่าว บทความนี้จะพิจารณาประเด็นความมั่นคงทางทะเลต่างๆ และความร่วมมือด้านความมั่นคงของอาเซียนในปัจจุบัน จากนั้นจึงจะวิเคราะห์ความท้าทายและความคาดหวังของความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลในอาเซียนต่อไป

ประเด็นความมั่นคงทางทะเล

ข้อพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนทางทะเล

ข้อพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนทางทะเลที่เป็นปัญหามากที่สุดอยู่ในทะเลจีนใต้ ซึ่งอินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม จีน และไต้หวัน ได้อ้างอธิปไตยเหนือพื้นที่บางส่วนและดินแดนของหมู่เกาะบางส่วน การอ้างอธิปไตยดังกล่าวนี้ถือว่ามีค่ามากเพราะทะเลในบริเวณหมู่เกาะที่ถูกอ้างอธิปไตยสำหรับควบคุมเส้นทางคมนาคมทางทะเลหรือการยุทธสะเทินน้ำสะเทินบก นอกจากนี้การอ้างอธิปไตยดังกล่าวได้ขยายตัวไปสู่การใช้กำลังทหารเข้าปะทะกันหลายครั้ง ตัวอย่างของการใช้กำลังทหารเข้าปะทะกันในทะเลจีนใต้ ได้แก่ การปะทะกันระหว่างกองทัพเรือจีนกับกองทัพเรือเวียดนามบริเวณแนวปะการังจอห์นสัน (Johnson Reef) ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ ซึ่งเป็นเหตุให้เรือรบเวียดนามจมหลายลำและลูกเรือเวียดนามเสียชีวิตมากกว่า ๗๐ คนใน พ.ศ. ๒๕๓๑ และการปะทะกันระหว่างจีนกับฟิลิปปินส์หลังจากจีนได้เข้ายึดแนวปะการังมิสซีฟ (Mischief Reef) ที่ฟิลิปปินส์อ้างอธิปไตยไว้ โดยกำลังทหารของฟิลิปปินส์ได้ขับไล่ทหารจีนและทำลายสัญญาณการยึดครองของจีนใน พ.ศ. ๒๕๓๘ รวมทั้งการปะทะกันระหว่างฟิลิปปินส์กับเวียดนามโดยทหารเวียดนามได้ยิงเรือประมงฟิลิปปินส์ใกล้แนวปะการังพีเจียน (Pigeon Reef) ใน พ.ศ. ๒๕๔๑ (“Military Clashes in the South China Sea,” ๒๐๑๑) ความเป็นไปได้ของการปะทะกันครั้งใหม่ยังคงดำรงอยู่ต่อไปเนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันยังคงประะบาง ด้วยเหตุที่แนวทางในการแก้ไขข้อพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนทางทะเลยังไม่สามารถตกลงกันได้ แม้ว่ารัฐสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) และจีนได้แสดงความปรารถนาที่จะลดความขัดแย้งด้วยการเห็นชอบต่อปฏิญญาว่าด้วยการปฏิบัติของทุกฝ่ายในทะเลจีนใต้ (Declaration on the Conduct of Parties in the South

China Sea) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ ก็ตาม เพราะปฏิญญาดังกล่าวไม่ใช่แนวทางปฏิบัติที่เป็นข้อผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือเป็นมติเอกฉันท์สำหรับแนวทางที่จะเดินต่อไป (“2002 Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea,” ๒๐๐๒)

ความปลอดภัยของเส้นทางคมนาคมทางทะเล

เส้นทางเดินเรือระหว่างประเทศผ่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่องแคบมะละกาและสิงคโปร์ ช่องแคบชุนดา รวมทั้งช่องแคบลอมบ็อก มีความสำคัญต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเมืองของประชาชนนับพันล้านคนทั่วโลก เส้นทางดังกล่าวเป็นเส้นชีวิตของเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งพึ่งพาการเข้าถึงวัตถุดิบและตลาดตลอดจน โอกาสในการลงทุนที่ปราศจากอุปสรรคตลอดทั่วทั้งภูมิภาคเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าสงครามเย็นจะยุติลงแล้วแต่ช่องแคบระหว่างประเทศจำนวนมากที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังคงมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อมหาอำนาจระดับโลกและมหาอำนาจระดับภูมิภาคเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่องแคบเหล่านั้นสามารถใช้เป็นเส้นทางเชื่อมโยงของกำลังทางเรือที่ประจำการอยู่ในภูมิภาคหรืออนุภูมิภาคต่างๆ ได้ และด้วยเหตุที่การพึ่งพาซึ่งกันและกันของชาติต่างๆ ยังคงเจริญเติบโตอยู่ต่อไป ประเด็นความร่วมมือและการติดต่อสื่อสารที่เป็นรูปธรรมสำหรับการจัดการและรักษาความปลอดภัยให้กับช่องทางเหล่านั้น จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการบรรลุเข้าเป็นวาระทางการเมืองของรัฐและสถาบันต่างๆ มหาอำนาจระดับภูมิภาคและมหาอำนาจระดับโลกถือว่าช่องแคบมะละกาและสิงคโปร์รวมทั้งเส้นทางเดินเรือผ่านหมู่เกาะสแปร์ดลีย์ในทะเลจีนใต้มีความสำคัญที่สุดในแง่ของความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคตลอดจนในแง่ของเสถียรภาพและการค้าทางทะเล ภัยคุกคามต่อเส้นทางเดินเรือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากเงื่อนไขของสภาพแวดล้อม ได้แก่ เรือที่จมขวางเส้นทางเดินเรือ และอุบัติเหตุเรือชนกัน นอกจากนี้ยังอาจเกิดจากความไร้เสถียรภาพภายในรัฐชายฝั่งและนโยบายของรัฐเหล่านั้นซึ่งมีผลกระทบต่อเสถียรภาพในการเดินเรือ ได้แก่ นโยบายปราบปรามโจรสลัดและโจรติดอาวุธในทะเล นโยบายควบคุมช่องทางเดินเรือ รวมทั้งข้อพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนทางทะเลระหว่างรัฐชายฝั่ง ความเป็นไปได้ของการรับรู้และความเข้าใจในรูปแบบของภัยคุกคามความมั่นคงของเส้นทางเดินเรือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดังกล่าวข้างต้น อาจช่วยให้เกิดรูปแบบต่างๆ ของความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลระหว่างรัฐ ซึ่งจะรวมถึงประเด็นต่างๆ ที่ครอบคลุมและรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ในความเป็นจริงแล้วสิ่งที่รัฐสมาชิกอาเซียนยังขาดอยู่ก็คือ ความต้องการพื้นฐานของการรับรู้ร่วมกันอย่างถูกต้องในเรื่องดังกล่าวข้างต้น

อาชญากรรมข้ามชาติทางทะเล

การอุบัติขึ้นของปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ ทำให้การเคลื่อนไหวและกิจกรรมทั้งหมดในทะเลมีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก การเคลื่อนไหวและกิจกรรมดังกล่าวทำให้ทะเลถูกใช้ประโยชน์อย่างหนาแน่นและมีความล่อแหลมต่อการขนส่งทางทะเล นั่นคือเป็นช่องทางให้อาชญากรรมข้ามชาติทางทะเลจำนวนมากได้แก่ การกระทำอันเป็นโจรสลัด การปล้นสะดมด้วยอาวุธ การลักลอบขนอาวุธ การลักลอบขนยาเสพติด และการลักลอบค้ามนุษย์ ใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น รัฐบาลฝั่งทั้งหลายที่เกี่ยวข้องต่างก็เห็นพ้องกันว่าประเด็นอาชญากรรมควรได้รับการแก้ไขด้วยความร่วมมือระหว่างกัน อย่างไรก็ตามยังคงมีมุมมองและวิธีการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและจำเป็นต้องได้รับการปรึกษาหารือรวมทั้งขจัดความหลากหลายดังกล่าว

ความมั่นคงของทรัพยากรทางทะเล

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่อุดมไปด้วยทรัพยากรก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน และแร่ธาตุ ด้วยเช่นกัน อุปกรณ์ติดตั้งที่เกี่ยวข้องกับพลังงานนอกชายฝั่งเป็นจำนวนมากกำลังปฏิบัติงานอยู่ในหลายประเทศ ในภูมิภาค การนำน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ จากทะเลขึ้นมาใช้ประโยชน์ของบริษัทต่างๆ ต้องอาศัยแท่นขุดเจาะนอกชายฝั่งหรือท่าเรือตามแนวชายฝั่ง ซึ่งทรัพยากรจากทะเลที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ได้ถูกขนส่งทางทะเลไปยังจุดหมายปลายทางต่างๆ ทั่วโลก แหล่งทรัพยากรแร่ธาตุเหล่านั้นรวมทั้งบ่อน้ำมันและก๊าซธรรมชาติเป็นจำนวนมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจน้อยหรืออยู่ในพื้นที่ที่มีสภาพทางการเมืองเปราะบาง ในบางพื้นที่ก็ยังคงมีความขัดแย้งถึงขั้นใช้อาวุธอยู่ต่อไป ดังนั้นการแสวงประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อมีการเตรียมการด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพไว้ล่วงหน้า

ประเด็นความมั่นคงของทรัพยากรที่เป็นปัญหาอีกประเด็นหนึ่งคือประเด็นประมง เพราะการประมงเป็นแหล่งกำเนิดพื้นฐานของความมั่นคงด้านอาหารในภูมิภาค ความต้องการอาหารและรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นเหตุให้ปริมาณสำรองของปลาตามธรรมชาติที่มีอยู่ในภูมิภาคลดลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอ่าวไทย เขตเศรษฐกิจจำเพาะและเขตอำนาจตามกฎหมายของรัฐหมู่เกาะซึ่งกำหนดขึ้น โดยอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล พ.ศ. ๒๕๒๕ ทำให้พื้นที่ทะเลหลวงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลดลง พื้นที่ท้องทะเลสำหรับการประมงตามจารีตประเพณีหลายแห่งที่สามารถทำการประมงได้โดยเสรีในอดีตได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของน่านน้ำหมู่เกาะหรืออยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ซึ่งรัฐบาลฝั่งมีอำนาจตามกฎหมายแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรที่มีชีวิต แม้ว่าอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลดังกล่าวได้เรียกร้องให้รัฐบาลฝั่งและรัฐหมู่เกาะเคารพในสิทธิการทำประมงตามจารีตประเพณี แต่ก็ยังไม่มีข้อกำหนดที่เหมาะสมในน่านน้ำของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้ชาวประมงที่ทำการ

ประมงบนพื้นที่ท้องทะเลตามจารีตประเพณีถูกกล่าวหาว่าทำการประมงอย่างผิดกฎหมายอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ก็ยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกรณีพิพาทในการทำประมง ได้แก่ การเดินเรือประมงผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศที่สามอีกด้วย ประเทศไทยมีปัญหาดังกล่าวมากมายกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มาเลเซีย พม่า กัมพูชา และอินโดนีเซีย เท่าที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบันยังไม่มีกลไกระดับภูมิภาคที่ช่วยระงับกรณีพิพาทดังกล่าว

ความมั่นคงของสิ่งแวดล้อมทางทะเล

ความมั่นคงของสิ่งแวดล้อมทางทะเลกำลังได้รับความสนใจเนื่องจากโลกกำลังเผชิญกับสภาวะโลกร้อนและภัยพิบัติทางธรรมชาติเพิ่มขึ้น ประเด็นที่สำคัญที่สุดซึ่งเกี่ยวข้องกับการขนส่งทางทะเลคือความปลอดภัยในการเดินเรือและความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมของช่องทางแคบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่องแคบมะละกาและสิงคโปร์ โดยเฉพาะแล้วมีเรือชนิดต่างๆมากกว่า ๒๐๐ ลำเดินทางผ่านช่องแคบนี้ทุกวัน ได้แก่ เรือขนาดใหญ่ซึ่งกินน้ำลึกนั่นคือเรือบรรทุกน้ำมันดิบขนาดใหญ่ (Very Large Crude Carrier; VLCC) เรือสินค้า เรือรบ และเรือประมง (Ji Guoxing, ๒๐๐๐, กุมภาพันธุ์) สภาพความหนาแน่นของการเดินเรือดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดเรือจมขวางเส้นทางเดินเรือและเรือชนกันมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการรั่วไหลของน้ำมันและมลพิษในทะเลในที่สุด นอกจากน้ำมันดิบและน้ำมันเชื้อเพลิงที่รั่วไหลแล้ว มลพิษในทะเลยังเกิดจากกิจกรรมที่มีพื้นฐานบนฝั่ง ได้แก่ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การใช้ที่ดินและการก่อสร้างบริเวณชายฝั่ง การปล่อยน้ำเสีย การกำจัดขยะแข็ง และการกำจัดขยะที่มีพิษ แม้ว่าอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางทะเลหลายฉบับได้ถูกร่างขึ้นโดยองค์การต่างๆที่เกี่ยวข้องภายใต้การสนับสนุนของสหประชาชาติ แต่ความเห็นพ้องต้องกันระหว่างรัฐในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาเหล่านั้นกลับมีน้อยมาก เนื่องจากความแตกต่างของระบบกฎหมายในแต่ละรัฐ ความแตกต่างของการตีความอนุสัญญาเหล่านั้น ความแตกต่างของผลประโยชน์ ตลอดจนความแตกต่างของมุมมองที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่และเงื่อนไขของความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมทางทะเล

ความร่วมมือด้านความมั่นคงของอาเซียนในปัจจุบัน

การประชุมแสดงความคิดเห็นระดับภูมิภาคของอาเซียน (ASEAN Regional Forum; ARF)

การประชุมนี้เกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งเป็นเวลา ๒ ปีหลังจากที่ประมุขแห่งรัฐและผู้นำรัฐบาลของอาเซียนแสดงเจตนารมณ์อย่างเป็นทางการว่า อาเซียนควรขยายกรอบของการเจรจากับรัฐภายนอกในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมืองและความมั่นคง เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์เชิงร่วมมือกับรัฐต่างๆใน

ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยมีสมาชิกในการประชุม ๒๗ ประเทศ ได้แก่ รัฐสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ รัฐคู่เจรจาของอาเซียน ๑๐ ประเทศ (ออสเตรเลีย แคนาดา จีน สหภาพยุโรป อินเดีย ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ รัสเซีย และสหรัฐฯ) รัฐผู้สังเกตการณ์ของอาเซียน ๑ ประเทศ (ปาปัวนิวกินี) ตลอดจน เกาหลีเหนือ มองโกเลีย ปากีสถาน ติมอร์ตะวันออก บังคลาเทศ และศรีลังกา (Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, ม.ป.ป.) ลักษณะเด่นของที่ประชุมนี้คือการตัดสินใจด้วยมติเอกฉันท์และการทำให้เกิดความเป็นสถาบันน้อยที่สุด โดยมุ่งเน้นในมาตรการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ (Confidence Building Measures) และการได้รับผลประโยชน์ที่พอประมาณจากการสร้างความรู้สึกร่วมกันในประชาคมเชิงยุทธศาสตร์ร่วมกัน ความพยายามในการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) และการจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) นั้นอยู่ในขั้นตอนเบื้องต้นของการประชุม ด้วยความพยายามดังกล่าวจึงทำให้ความตึงเครียดที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐสมาชิกของอาเซียนขยายตัวไปสู่ความขัดแย้งจนถึงขั้นใช้อาวุธเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ได้แก่ ความขัดแย้งจนถึงขั้นใช้อาวุธระหว่างไทยกับกัมพูชาในช่วง พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่การก่อตั้งการประชุมมาเป็นเวลากว่า ๓ ทศวรรษ

การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของอาเซียน (ASEAN Defence Ministers' Meeting; ADMM)

การประชุมนี้เป็นกลไกสูงสุดในระดับรัฐมนตรีเกี่ยวกับการป้องกันประเทศ ความมั่นคง และการปรึกษาหารือร่วมกันในอาเซียน คณะทำงานเกี่ยวกับความร่วมมือด้านความมั่นคงของการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสพิเศษของอาเซียน (ASEAN Special Senior Officials' Meeting; ASEAN Special SOM) ที่ยกจากรัตนาได้เห็นพ้องกันใน พ.ศ. ๒๕๔๗ ว่าการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของอาเซียนควรนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของประชาคมความมั่นคงแห่งอาเซียน (ASEAN Security Community) ตามที่ได้ระบุไว้ในแถลงการณ์แห่งความตกลงอาเซียนครั้งที่ ๒ (ASEAN Concord II) ใน พ.ศ. ๒๕๔๖ (Association of Southeast Asian Nations, ๒๐๐๖, พฤษภาคม) การประชุมนี้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่กัวลาลัมเปอร์ใน พ.ศ. ๒๕๔๘ และดำเนินการต่อเนื่องมาทุกปี ซึ่งได้เปิดโอกาสให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของอาเซียนสามารถปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่างๆด้านการป้องกันประเทศและความมั่นคงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตลอดจนสิ่งท้าทายที่กำลังเผชิญอยู่ การประชุมนี้ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจซึ่งกันและกันรวมทั้งความไว้เนื้อเชื่อใจผ่านความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับสิ่งท้าทายด้านการป้องกันประเทศและความมั่นคง รวมทั้งการสร้างความเป็นปรองดองและความเปิดเผยให้มากขึ้น นอกจากนี้การประชุมยังทำให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งท้าทายด้านความมั่นคง

รูปแบบใหม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนยังทำให้มีการปรึกษาหารือถึงความจำเป็นในการขยายและเพิ่มเติมขั้นตอนการปฏิบัติในความร่วมมือด้านการป้องกันประเทศ เพื่อสนับสนุนให้เกิดสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคมากขึ้นต่อไป (Association of Southeast Asian Nations, ๒๐๐๕)

กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางทหารของอาเซียน (ASEAN Military Leaders Interactions)

ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงของอาเซียน มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทหารของอาเซียนเกิดขึ้นมากมายในหลายปีที่ผ่านมา ได้แก่ การประชุมผู้บัญชาการทหารสูงสุดของอาเซียน การประชุมพหุภาคีระหว่างผู้บัญชาการทหารบกของอาเซียน การประชุมผู้บัญชาการทหารเรือของอาเซียน การประชุมผู้บัญชาการทหารอากาศของอาเซียน การประชุมด้านข่าวกรองทางทหารของอาเซียน และการพบปะกันของผู้ยิงปืนในกองทัพของอาเซียน สำหรับการประชุมผู้บัญชาการทหารเรือของอาเซียนนั้น ได้จัดให้มีขึ้นเป็นครั้งที่ ๕ ระหว่างวันที่ ๒๖ ถึง ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ที่กรุงฮานอยของเวียดนาม ซึ่งผู้บัญชาการทหารเรือของอาเซียนได้ให้คำมั่นสัญญาที่จะส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาคให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์แห่งสันติภาพ เสถียรภาพ ความมั่นคง และความปลอดภัยในทะเล อันจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองร่วมกันของประชาคมอาเซียน (People's Army Newspaper Online, ๒๐๐๕, ตุลาคม)

การประชุมแสดงความคิดเห็นทางทะเลของอาเซียน (ASEAN Maritime Forum; AMF)

การประชุมนี้มีรากฐานมาจากแถลงการณ์แห่งความตกลงอาเซียนครั้งที่ ๒ (ASEAN Concord II) ใน พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งเป็นการเน้นย้ำว่าประเด็นและความเกี่ยวข้องกับทางทะเลเป็นสิ่งที่ข้ามขอบเขตทางทะเลของรัฐ อยู่แล้วตามธรรมชาติ ดังนั้นจึงควรได้รับการพิจารณาในระดับภูมิภาคในลักษณะที่เป็นองค์รวม มีการบูรณาการ และครอบคลุมทั้งหมด ด้วยเหตุดังกล่าวการประชุมนี้จึงได้รับการก่อตั้งขึ้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของประชาคมความมั่นคงแห่งอาเซียน และได้รับการมองว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงประเด็นความมั่นคงทางทะเลเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมประเด็นอื่นๆรวมทั้งประเด็นทางทะเลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในทะเล การทำประมงที่ผิดกฎหมาย การลักลอบขนสิ่งของผิดกฎหมาย และการขนส่งทางทะเลอีกด้วย การประชุมแสดงความคิดเห็นทางทะเลของอาเซียนได้รับการจัดขึ้นครั้งแรกระหว่างวันที่ ๒๘ ถึง ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ที่เมืองสุราบายาของอินโดนีเซีย (Association of Southeast Asian Nations, ๒๐๑๐, กรกฎาคม) และครั้งที่สองระหว่างวันที่ ๑๗ ถึง ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๔ ที่พัทยาของไทย (Maritime Institute of Malaysia, ๒๐๑๑, สิงหาคม)

ความท้าทาย

การบูรณาการของประชาคมอาเซียน

อาเซียนมีความก้าวหน้าในการยกระดับความร่วมมือและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสมาชิกให้เข้มแข็งขึ้นนับตั้งแต่ได้รับการก่อตั้งใน พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นต้นมา ขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนแรกของการบูรณาการในอาเซียนคือข้อตกลงเกี่ยวกับเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area; AFTA) ซึ่งเสนอโดยรัฐบาลไทยและได้รับการลงนามที่สิงคโปร์ใน พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยรัฐสมาชิกทั้งหมด ๖ รัฐคือ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ทั้งนี้เวียดนามได้เข้าร่วมลงนามใน พ.ศ. ๒๕๓๘ ส่วนลาวและพม่าได้เข้าร่วมลงนามใน พ.ศ. ๒๕๔๐ ตลอดจนกัมพูชาได้เข้าร่วมลงนามใน พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยเขตการค้าเสรีอาเซียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความได้เปรียบในการแข่งขันของภูมิภาคในฐานะที่เป็นหน่วยผลิตเพียงหน่วยเดียว ใน พ.ศ. ๒๕๔๕ ผู้นำรัฐบาลของอาเซียนได้เสนอแนะให้ก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจแห่งอาเซียน (ASEAN Economic Community; AEC) ภายใน พ.ศ. ๒๕๖๓ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๔๖ อาเซียนได้ปรับปรุงแก้ไขการบูรณาการให้ครอบคลุมอย่างสมบูรณ์แบบไปสู่การก่อตั้งประชาคมอาเซียนภายใน พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยได้ระบุไว้ในแถลงการณ์แห่งความตกลงอาเซียนครั้งที่ ๒ (ASEAN Concord II) ที่บาหลี ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามความตกลงบาหลีครั้งที่ ๒ (Bali Concord II) ตามข้อตกลงนี้ประชาคมอาเซียนจะมีรากฐานจากเสาหลักที่เกี่ยวข้องกันและสนับสนุนซึ่งกันและกันจำนวน ๓ เสาคือ ประชาคมความมั่นคงแห่งอาเซียน (ASEAN Security Community; ASC) ประชาคมเศรษฐกิจแห่งอาเซียน (ASEAN Economic Community; AEC) ตลอดจนประชาคมสังคมและวัฒนธรรมแห่งอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community; ASCC) อยู่ในหมู่รัฐสมาชิกอาเซียน ความตกลงนี้จึงเป็นขั้นตอนประวัติศาสตร์ที่นำไปสู่การบูรณาการของอาเซียนและเป็นจุดกำเนิดของธรรมนูญอาเซียนซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญของอาเซียน โดยได้รับการลงนามใน พ.ศ. ๒๕๕๐ และมีผลบังคับใช้ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ อันเป็นเวลา ๓๐ วันหลังจากที่ประเทศไทยได้ส่งมอบเอกสารการให้สัตยาบันชุดสุดท้ายแล้ว ธรรมนูญอาเซียนนี้จะถูกนำไปใช้เป็นกรอบอ้างอิงทางกฎหมายและทางสถาบันของประชาคมอาเซียน ซึ่งจะมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อชีวิตของประชาชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้ว่าธรรมนูญอาเซียนจะไม่มีอำนาจหน้าที่เหนือรัฐก็ตาม วิวัฒนาการแห่งการบูรณาการของอาเซียนได้ดำเนินไปพร้อมกันกับ จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ และจะเป็นเช่นนี้ต่อไปภายใต้กรอบอาเซียนบวกสาม (ASEAN+3) นอกจากนี้อาเซียนบวกสามยังได้ขยายการบูรณาการไปยัง อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

ในนามอาเซียนบวกหก (ASEAN+6) รวมทั้งขยายไปยัง สหรัฐฯ และรัสเซียในนามอาเซียนบวกแปด (ASEAN+8) ตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ประโยชน์ของการขยายตัวดังกล่าวนี้มาจากแนวความคิดและความเข้าใจซึ่งถูกแบ่งปันและสร้างสรรค์ผ่านการประชุมแสดงความคิดเห็นแบบพหุภาคีหลายครั้ง อีกทั้งมหาอำนาจนอกภูมิภาคอาเซียนก็ยังสามารถส่งเสริมความไว้วางใจและเพิ่มพูนขีดความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกันผ่านการฝึกผสม ตลอดจนยังสามารถให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคเพื่อสร้างความสามารถได้ อย่างไรก็ตามความท้าทายก็คือการที่มีผู้เล่นเพิ่มมากขึ้นย่อมเกิดความยุ่งยากและซับซ้อนในการตัดสินใจมากขึ้น

ประชาคมความมั่นคงแห่งอาเซียน

ประชาคมความมั่นคงแห่งอาเซียนเป็นความมุ่งหวังของธรรมนูญอาเซียนที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือด้านความมั่นคงและการเมืองอย่างกว้างขวาง มากกว่าการรวมตัวกันป้องกันประเทศหรือเป็นพันธมิตรทางทหารหรือแม้แต่มีนโยบายต่างประเทศร่วมกัน ประชาคมความมั่นคงแห่งอาเซียนจะเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ความร่วมมือระหว่างรัฐสมาชิกของอาเซียน ในขณะที่ยอมรับในสิทธิของแต่ละรัฐที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศและจัดการป้องกันประเทศของตนเอง ซึ่งรัฐสมาชิกของอาเซียนจะแบ่งปันความรับผิดชอบทั้งหลายเพื่อสร้างสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในภูมิภาคให้เข้มแข็งโดยปราศจากการแทรกแซงทางทหารของรัฐภายนอกอาเซียน นอกจากนี้ประชาคมความมั่นคงแห่งอาเซียนยังมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงให้ขยายวงกว้างไปยังภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอีกด้วย ประชาคมนี้จึงมีองค์ประกอบ ๖ ประการคือ การพัฒนาทางการเมือง การสร้างและแบ่งปันบรรทัดฐาน การระงับข้อขัดแย้ง การสร้างสันติภาพภายหลังความขัดแย้ง รวมทั้งกลไกการแปลงจุดมุ่งหมายไปสู่การปฏิบัติ ความมุ่งหวังของประชาคมความมั่นคงแห่งอาเซียนสามารถกระตุ้นให้เกิดความจริงใจระหว่างรัฐสมาชิกของอาเซียนในการผ่อนคลายความรู้สึกที่เกี่ยวกับอธิปไตยของรัฐลงได้

ผลประโยชน์ของมหาอำนาจนอกภูมิภาคอาเซียน

ความร่วมมือทางทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ถูกจำกัดจากการแข่งขันของมหาอำนาจนอกภูมิภาคอาเซียนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในช่วงสงครามเย็นการจัดการความมั่นคงทั้งปวงถูกจำกัดอยู่ภายใต้บริบทของระบบสองขั้วอำนาจที่ประกอบด้วย โซเวียต สหรัฐฯ และจีน หรืออาจถือว่าเป็นโครงสร้างของระบบสามขั้วอำนาจก็ได้ ในยุคหลังสงครามเย็นรัฐในภูมิภาคส่วนใหญ่พบว่าการดำรงอยู่ของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเป็นการคงไว้ซึ่งกองกำลังที่ค้ำจุนเสถียรภาพให้แก่ภูมิภาค อย่างไรก็ตามการเป็นคู่แข่งระหว่าง

สหรัฐฯกับจีนกำลังพัฒนามากขึ้นด้วยเหตุที่จีนกำลังก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจระดับโลก นอกจากนี้ ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย ซึ่งเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคที่มีขีดความสามารถทางทะเลเข้มแข็งก็ได้แสดงให้เห็นว่าตนเองมีผลประโยชน์ด้านความมั่นคงทางทะเลและความรับผิดชอบอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ทั้งนี้ก็ยังโชคดีที่มหาอำนาจนอกภูมิภาคอาเซียนทั้งหลายซึ่งเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ได้จัดวางผลประโยชน์ของตนในตำแหน่งที่สอดคล้องกับความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองการเดินเรือในเส้นทางคมนาคมทางทะเลที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ให้ปลอดภัยจากภัยคุกคามข้ามชาติ สิ่งนี้จึงเป็นความท้าทายที่มีต่อกรอบพหุภาคีในการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล “ที่ยอมรับได้สำหรับทุกฝ่าย” ให้เกิดขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยให้ตัวแสดงภายนอกทั้งหลายได้เข้ามามีส่วนร่วม

ความคาดหวัง

การผ่อนคลายความรู้สึกที่เกี่ยวกับอธิปไตยของรัฐ

โดยปกติแล้วความรู้สึกที่เกี่ยวกับอธิปไตยของรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มักอยู่ในระดับที่สูงเป็นอย่างยิ่ง ความรู้สึกดังกล่าวมีบทบาทครอบงำการกำหนดนโยบายต่างประเทศของรัฐเหล่านั้นมาโดยตลอด และนำไปสู่กฎของการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน อันเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในภูมิภาค จึงไม่เป็นที่สงสัยเลยว่าความรู้สึกที่เกี่ยวกับอธิปไตยของรัฐเป็นตัวสกัดกั้นความร่วมมือทางทะเลตัวเดียวที่ทรงพลังมากที่สุด ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้กระทั่งกิจกรรมความร่วมมือที่ไม่กระทบต่ออธิปไตยของรัฐโดยตรง ได้แก่ การฝึกผสม หรือการแลกเปลี่ยนข่าวสารด้วยความสมัครใจ ก็ยังถูกมองด้วยความระมัดระวัง เพราะกลัวว่ากิจกรรมเหล่านี้จะคืบคลานไปสู่การละเมิดอำนาจอธิปไตยของรัฐ ในหลายกรณีการแทรกแซงอำนาจอธิปไตยของรัฐถูกมองว่าเป็นการบั่นทอนความมั่นคงของรัฐ เพราะผู้นำของรัฐกลัวว่าความร่วมมืออาจเปิดเผยให้เห็นถึงปัญหาภายในรัฐที่เกี่ยวข้องกับผู้สนับสนุนในเขตเลือกตั้งของตนเอง อันเป็นปัญหาที่กำลังพยายามปิดบังไว้ อย่างไรก็ตาม มีสัญญาณบ่งชี้ว่าความรู้สึกที่เกี่ยวกับอธิปไตยของรัฐกำลังผ่อนคลายลงจากแผนยุทธศาสตร์มุ่งสู่ประชาคมอาเซียนภายใน พ.ศ. ๒๕๕๘ หลังจากที่รัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ลงนามในธรรมนูญอาเซียน อย่างน้อยก็ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทะเล ในรอบไม่กี่ปีที่ผ่านมา รัฐต่างๆ ในภูมิภาค ได้มีความตั้งใจที่จะยอมให้มีการแทรกแซงหรือกำหนดคกฏเกณฑ์บางประการข้ามเขตอธิปไตยของรัฐได้มากขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเลของตน ตัวอย่างที่อาจถือว่ามีนัยสำคัญที่สุดคือ การที่สิงคโปร์และมาเลเซียร้องขอให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

(International Court of Justice) ตัดสินกรรมสิทธิ์ในการครอบครองเกาะ เปดรา บรงกา (Pedra Branca) หรือ เกาะ บาดู ปูเต๊ะ (Batu Puteh) ในภาษามลายู เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ เกาะดังกล่าวนี้เป็นเพียงกลุ่มโขดหินเล็กๆ บริเวณทางเข้าช่องแคบสิงคโปร์ด้านตะวันออก และมาเลเซียก็ยอมรับคำตัดสินที่ให้สิงคโปร์ได้กรรมสิทธิ์ (Ministry of Foreign Affairs Singapore, ๒๐๑๒) นอกจากนี้สิงคโปร์และมาเลเซียก็ได้ยอมรับสิ่งที่อาจมองว่าเป็นการละเมิดอำนาจอธิปไตยของรัฐ ด้วยการยอมให้เจ้าหน้าที่ของสหรัฐฯ ประจำอยู่ในท่าเรือของตนเอง เพื่อตรวจสอบมาตรฐานความปลอดภัยให้เป็นที่ไปตามข้อกำหนดขององค์การทะเลระหว่างประเทศ (International Maritime Organization; IMO) และของสหรัฐฯ ประเทศไทยก็ยอมรับการจัดการในทำนองเดียวกัน เป็นที่สังเกตว่าความรู้สึกที่เกี่ยวกับอธิปไตยของรัฐสามารถผ่อนคลายเป็นได้ และยังคงเป็นหัวใจสำคัญ ตราบเท่าที่รัฐต่างๆ ในภูมิภาคมองเห็นผลประโยชน์ที่มากขึ้นจากความร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือทางทะเล

ระบอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่กำลังแพร่หลายเพิ่มขึ้น

ความสำเร็จของมาตรการสร้างความไว้วางใจและข้อตกลงความร่วมมือหลายประการได้ก่อให้เกิดระบอบความร่วมมือระหว่างประเทศ (regime) และทำให้การปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุความพยายามในอนาคตเป็นไปได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างของการเจรจาที่มีบรรทัดฐาน (Norm) ร่วมกันจนสามารถสร้างกระบวนการปฏิบัติ (Procedure) และกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ (Rule) แล้วนำไปสู่ความเป็นสถาบัน (Institution) ได้แก่ สภาความร่วมมือด้านความมั่นคงในเอเชียแปซิฟิก (Council for Security Cooperation in the Asia Pacific; CSCAP) การประชุมแสดงความคิดเห็นระดับภูมิภาคของอาเซียน (ARF) การประชุมสัมมนาของกองทัพเรือในแปซิฟิกตะวันตก (Western Pacific Naval Symposium; WPNS) ข้อตกลงความร่วมมือแห่งภูมิภาคในการต่อสู้กับโจรสลัดและโจรติดอาวุธที่กระทำต่อเรือในเอเชีย (Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia; ReCAAP) รวมทั้งคณะทำงานด้านความมั่นคงทางทะเลของความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation Working Group on Maritime Security) แม้ว่ารัฐสมาชิกซึ่งมีข้อผูกพันตามกฎหมายต่างก็ยืนยันใน “วิถีอาเซียน” อันเป็นบรรทัดฐานเกี่ยวกับการสงวนไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยและการไม่แทรกแซงซึ่งกันและกัน แต่ความไว้วางใจซึ่งกันและกันก็ได้ค่อยๆ ถูกสร้างขึ้นจากกิจกรรมความร่วมมือระหว่างกันมาโดยตลอด จึงปรากฏว่าความรู้สึกที่เกี่ยวกับอธิปไตยของรัฐกำลังผ่อนคลายลง พร้อมกับความก้าวหน้าที่เพิ่มขึ้นและเคลื่อนไหวในก้าวที่รัฐสมาชิกซึ่งมีข้อผูกพันตามกฎหมายทั้งหมดรู้สึกสบายใจความร่วมมือที่เกิดขึ้นตามปกติได้ปรับปรุงทั้งการเข้าถึงข่าวสารของรัฐสมาชิก การสร้างความคุ้นเคยกัน การ

ลดค่าใช้จ่ายในการติดต่อทางธุรกิจ การลดความไม่ไว้วางใจกัน และการสร้างธรรมเนียมของการปรึกษาหารือกัน ดังนั้นระบอบความร่วมมือระหว่างประเทศจึงเป็นจุดเริ่มต้นของความคาดหวังในการสร้างความไว้วางใจเชื่อใจทางทะเลและความมั่นคงทางทะเล ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วในความร่วมมือทางทะเลของอาเซียนในอนาคตอันใกล้

การสร้างกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลเชิงบูรณาการ

กลไกที่ดีย่อมทำให้ระบบทำงานอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิผล การทำให้ความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องการกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลที่ต้องถูกสร้างขึ้น โดยรัฐสมาชิกอาเซียนจากความร่วมมือด้านความมั่นคงของอาเซียนที่มีอยู่ในปัจจุบัน คณะทำงานทางทะเลทั้งหมดที่แยกกันทำงานอยู่ ได้แก่ การประชุมผู้บัญชาการทหารเรือของอาเซียน คณะทำงานด้านการขนส่งทางทะเลของอาเซียน สหพันธ์สมาคมเจ้าของเรือแห่งอาเซียน สหพันธ์สภาผู้ทำงานในเรือแห่งอาเซียน และสมาคมท่าเรือแห่งอาเซียน สามารถทำงานร่วมกันในเชิงนโยบายภายใต้กรอบของคณะกรรมการทางทะเลที่อาจได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาเป็นพิเศษ ตัวอย่างเช่น “สภาทะเลแห่งอาเซียน (ASEAN Maritime Council)” นอกจากนี้ “คณะกรรมการทะเลแห่งอาเซียน” ยังอาจได้รับการแต่งตั้งขึ้นจาก “สภาทะเลแห่งอาเซียน” ดังกล่าว เพื่อปฏิบัติงานในฐานะที่เป็นองค์กรบริหารองค์กรหนึ่งของอาเซียน ซึ่งจะมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ การเสนอกฎหมายทะเล การนำการตัดสินใจทางทะเลไปสู่การปฏิบัติ การสนับสนุนสนธิสัญญาและความร่วมมือทางทะเลของอาเซียน ตลอดจนการบริหารประเด็นความมั่นคงทางทะเลของอาเซียนที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน กลไกที่เสนอแนะนี้จะมีความคาดหวังที่สำคัญที่สุดสำหรับความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลในอาเซียน

สรุป

จากการพิจารณาภาพรวมข้างต้น โดยย่อทำให้เห็นว่า ประเด็นและปัญหาความมั่นคงทางทะเลปัจจุบันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น รัฐทั้งหลายที่อ้างกรรมสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ต่างก็ถูกตรึงไว้กับการทะเลาะวิวาทที่ยังไม่มีหนทางแก้ปัญหาได้ในทันทีหรือได้อย่างรวดเร็ว การเคลื่อนไหวโดยลำพังหรือการเผชิญหน้าระหว่างรัฐคู่กรณีอาจสันคลอนสันติภาพที่เปราะบางได้ เส้นทางคมนาคมทางทะเลก็มีความล่อแหลมต่อภัยคุกคามรูปแบบต่างๆมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโจมตีจากโจรสลัดและโจรติดอาวุธ การเตรียมการที่เหมาะสมเพื่อรักษาความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมของช่องแคบมะละกาและสิงคโปร์ถูกแขวนไว้จากการโต้แย้งเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการจัดแบ่งความรับผิดชอบที่หาข้อยุติไม่ได้มาเป็น

เวลานาน แต่ยังมีข้อดีที่อาเซียนกำลังก้าวไปสู่การบูรณาการที่ลึกซึ้งมากขึ้น จากการทำข้อตกลงและการจัดการแบบร่วมมือกันได้รับความเห็นชอบ รัฐสมาชิกของอาเซียนต่างก็ตระหนักว่าความร่วมมือในระดับภูมิภาคซึ่งรวมถึงรัฐคู่เจรจาของอาเซียนน่าจะเป็นหนทางเดียวที่จะนำไปสู่ความมั่นคงทางทะเลในอาเซียน ด้วยเหตุที่รัฐต่างๆที่เกี่ยวข้องมีความแตกต่างกันมาก จึงจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำของภูมิภาคและแนวทางแบบพหุภาคี ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความคาดหวังที่จะเกิดความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลในอาเซียนขึ้นอยู่กับปัจจัยที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นอย่างยิ่ง คือ การผ่อนคลายความรู้สึกที่เกี่ยวกับอธิปไตยของรัฐ ระบอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่กำลังแพร่หลายเพิ่มขึ้น และที่สำคัญที่สุดก็คือ การสร้างกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลเชิงบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง

- “2002 Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea”. Retrieved August 12, 2012, from
<http://cil.nus.edu.sg/rp/pdf/2002%20Declaration%20on%20the%20Conduct%20of%20Parties%20in%20the%20South%20China%20Sea-pdf.pdf>
- “About ReCAAP”. Retrieved August 12, 2012, from <http://www.recaap.org>
- “Military Clashes in the South China Sea”. Retrieved August 12, 2012, from
<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/spratly-clash.htm>
- Association of Southeast Asian Nations. “ASEAN Defence Ministers Meeting (ADMM)”. Retrieved August 12, 2012, from <http://www.aseansec.org/18816.htm>
- Association of Southeast Asian Nations. “Concept Paper for the Establishment of an ASEAN Defence Ministers’ Meeting”. Retrieved August 12, 2012, from <http://www.asean.org/18511.htm>
- Association of Southeast Asian Nations. “The 1st ASEAN Maritime Forum Convened”. Retrieved August 12, 2012, from <http://www.aseansec.org/24842.htm#Article-27>
- Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade. “ASEAN Regional Forum (ARF)”. Retrieved August 12, 2012, from <http://www.dfat.gov.au/arf/index.html>
- Collins, Alan. Ed. Contemporary Security Studies. Oxford : Oxford University Press. 2007.
- Collins, Alan. Security and Southeast Asia: Domestic, Regional, and Global Issues. Boulder : Lynne Rienner Publishers. 2003.
- Ji, Guoxing. “SLOC Security in the Asia Pacific”. Retrieved August 12, 2012, from
<http://www.apcss.org/Publications/Ocasional%20Papers/OPSloc.htm>
- Maritime Institute of Malaysia. “The Second ASEAN Maritime Forum”. Retrieved August 12, 2012, from <http://www.mima.gov.my/index.php/component/content/article/79-general-annoucement/390-the-2nd-asean-maritime-forum>

Ministry of Foreign Affairs Singapore. "International Court of Justice-Case concerning sovereignty over Pedra Branca, Middle Rocks and South Ledge". Retrieved August 12, 2012, from http://www.mfa.gov.sg/content/mfa/media_centre/special_events/pedrabranca.html

Ong-Webb, Graham G. Ed. Piracy, Maritime Terrorism and Securing the Malacca Straits. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies. 2006.

People's Army Newspaper Online. "ASEAN Navies pledge to further cooperate for Peace and Security at Sea". Retrieved August 12, 2012, from <http://www.qdnd.vn/qdndsite/en-US/75/72/183/251/252/155644/Default.aspx>

Snyder, Craig A. Ed. Contemporary Security and Strategy. London : Macmillan Press. 1999.